

Odjeljenje za razvojno-istraživačke poslove i socijalne inovacije

Aldijana Zagorac, dipl. psiholog

Popustljivi odgoj i njegov utjecaj na dijete

Popustljivi odgoj

Možemo reći da danas vlada epidemija popustljivog odgoja, što se u radu KJU „Porodično savjetovalište” često i potvrđuje, potrebno je uputiti roditelje na posljedice koje ovakav odgoj ima na dijete. Naime, o popustljivom odgoju nam svjedoče roditelji na predavanjima, ali i nastavnici i pedagozi škola sa kojima saradujemo. Također, u savjetodavno-terapeutskom procesu KJU „Porodično savjetovalište” često tretira poteškoće porodica čiji problemi su uzrokovani popustljivim odgojem, odnosno nepostavljanjem granica dječijem ponašanju.

Popustljivi odgoj podrazumijeva da roditelji djetetu pružaju puno ljubavi i pažnje, što je svakako pozitivno, međutim, problem je u tome što oni ne postavljaju granice dječijem ponašanju, odnosno ne discipliniraju dijete, a ako postavljaju određene granice, skloni su da popuste pred djetetovim pritiskom. Roditelji popuštaju djeci najčešće zato što ne znaju kako bi ih drugačije umirili (dok su djeca još mala), međutim djeca se na taj način umire samo na kratko vrijeme, a onda ponovo nastavljaju sa zahtjevima i ispituju granice, odnosno moć roditelja. Također, popuštanje je često rezultat osjećaja krivinje roditelja koji žale što ne provode dovoljno vremena sa djecom, pa ne žele da ih u malo vremena što provode zajedno djeca pamte po silnim zabranama. No, upravo se tu nalazi velika zabluda jer su djeci potrebna određena pravila, odnosno granice kako bi se mogla prilagoditi pravilima koja važe u društvu.

Kada se radi o popustljivom odgoju možemo govoriti i o pedagoškoj inverziji, odnosno situaciji u kojoj dijete upravlja roditeljima, a ne roditelji djetetom i kada roditelji nemaju vaspitačku moć, odnosno sposobnost da utječu na dijete. Popustljivi roditelji nemaju autoritet kod svog djeteta, već iz prevelike ljubavi i slabosti prema djetetu popuštaju djetetovim pritiscima, ugađaju mu i udovoljavaju svakoj želji, pa se dešava da npr. dijete određuje koliko će se zadržati u posjeti prijateljima, šta će jesti taj dan, šta će gledati na televiziji, itd. Međutim, djeca koja ne poštuju roditelje kao autoritete neće poštovati ni autoritete izvan porodice što će imati za posljedicu loše prilagođavanje drugima, nerazumijevanje da njihove potrebe i želje nisu svima na prvom mjestu, već da se nešto mora i zaslužiti. Također, nailazit će na odbijanja što će dovesti do frustracije, osjećaja odbačenosti i ispoljavanja društveno nepoželjnih, pa čak i rizičnih ponašanja.

Razmaženost

Rezultat popustljivog odgoja jeste razmaženo dijete. Iako sama riječ „razmaženo” ukazuje da je riječ o djetetu koje je previše maženo, moramo naglasiti da previše ljubavi ne može razmaziti dijete. Ono što dijete čini razmaženim jeste nepostavljanje granica dječijem ponašanju. Razmaženu djecu često vidimo u tržnim centrima kako histerišu zbog nečega što im roditelji neće da kupe, u gostima kako prave ispade ili u školi kako ne

mogu da se uklope u grupu vršnjaka jer nisu navikla da nije sve po njihovom i da trebaju poštovati određena pravila.

Razmaženo dijete je neposlušno, implusivno, nema sposobnost samokontrole, traži zadovoljenje svojih želja odmah. Ono ne želi da radi ništa što mu nije prijatno (a što može biti korisno), odnosno lijeno je, nema razvijene radne navike, teško istraje u započetim aktivnostima, tako da je i u slučaju posjedovanja visoke inteligencije i nekog talenta neuspješno. Razmaženo dijete nerado učestvuje u društvenim aktivnostima, preosjetljivo je i emocionalno nestabilno (nezrelo). Također, s obzirom da se udovoljavalo svim njegovim željama, dijete ima osjećaj da se svijet vrti oko njega, odnosno egocentrično je i očekuje od drugih da mu ispunjavaju sve želje, baš kao što su to radili i njegovi roditelji i nerijetko ima poteškoće s poštivanjem tuđih osjećaja, što može učiniti da ga okolina ne prihvata. Kada odraste (mada u ovom slučaju ne možemo govoriti o odrastanju u pravom smislu riječi, jer razmaženo dijete postaje razmaženi odrasli, odnosno nezrela osoba), traži partnera koji će mu udovoljavati, a ukoliko ga ne pronađe, ostat će da živi sa roditeljima i neće težiti ka samostalnosti.

Jedan od glavnih problema razmaženosti jeste nedostatak ambicija s obzirom na to da je djetetu vrlo udobno u okruženju roditelja, pa i ne želi da odraste. A ukoliko ima neke ambicije, najčešće se radi o fantazijama koje ne odgovaraju stvarnim mogućnostima, sposobnostima i zalaganju da se one ostvare, tako da ostaju neostvarene, a što kod njega razvija osjećaj da je nesposobno.

Postavljanje granica dječijem ponašanju

Najbolje je kada je odgoj djece ispunjen ljubavlju, pažnjom, ohrabrivanjem, ali uz istovremeno postavljanje pravila i granica dječijem ponašanju. Roditelji trebaju znati da su djeci neophodne granice koje ne služe da ih sputavaju, već da ih usmjeravaju i pruže sigurnost. Važno je da se postave jasne granice ponašanja kako bi dijete znalo šta će mu roditelji tolerirati, a šta neće. To znači da roditelji odbijaju da ispune neke djetetove želje i da djetetu ne dozvoljavaju neka ponašanja, pri čemu je važno djetetu objasniti zbog čega postoji neko pravilo. Najvažnije je da granice i/ili pravila budu jasna, konkretna, prilagođena dobi i dobro objašnjena djetetu.

Da bi dobili odgovor na pitanje koja ponašanja djetetu ne treba dozvoliti, roditelji se trebaju voditi svojim vrijednostima i odgojnim ciljevima koje žele postići, pri čemu trebaju poznavati razliku između dječijih potreba i dječijih želja. Naime, dječije potrebe (za ljubavlju, sigurnošću, socijalnim odnosima, hranom, oblačenjem i spavanjem) moraju biti zadovoljene jer ako te potrebe dugo vremena nisu zadovoljene, ugroženo je preživljavanje. Ako želje nisu zadovoljene, nije ugroženo preživljavanje, već je samo neprijatno, tako da svemu ostalom roditelji mogu reći »ne« ako smatraju da je tako najbolje za dijete. Djetetu ne treba davati sve što ono želi jer dijete treba da nauči da zadovoljstvo dolazi kroz napor da se postigne cilj.

Ono što je od izuzetne važnosti kod postavljanja granica jeste DOSLJEDNOST u njihovoj primjeni i USAGLAŠENOST roditelja. Biti *dosljedan* znači držati se svojih odluka. Naime, ako stalno mijenjamo pravila, dijete neće znati što se očekuje od njega. Ako je djetetu jedan dan nešto dopušteno, a onda za to isto drugi dan bude kažnjeno, ono

ne zna gdje su granice i dokle može ići. Važno je da se roditelji pridržavaju pravila koja su postavili, odnosno ako kažu da će nešto učiniti, ili da nešto neće učiniti, potrebno je da se drže toga. Npr. ako djetetu kažemo da mu nećemo kupiti mobitel koji smo mu ranije obećali jer se nije ponašalo onako kako smo od njega očekivali, a onda dijete počne da plače, moli, i sl. i mi popustimo, šaljemo mu poruku da je samo potrebno da se dovoljno potruži u tim ponašanjima, pa ćemo mi promijeniti mišljenje. Važno je truditi se da ne popuštamo kad se dijete na bilo koji način buni protiv pravila koje smo postavili. Ako popustimo, dijete će naučiti da takvim ponašanjem može dobiti što želi i sljedeći put će pribjeći istom. Dijete će sigurno testirati roditelje i granice koje mu postavljaju, a u užurbanom ritmu u kojem živimo roditelji često popuste jer je to jednostavnije i brže za njih. Ali, to uzrokuje probleme kasnije, jer popuštanjem pokazujemo da ne mislimo ono što govorimo i da je uredu da se dijete ne ponaša u skladu sa pravilima. Naravno, trebamo biti i tolerantni prema sebi ako ne uspijemo baš svaki put biti dosljedni, samo trebamo paziti da nam predomišljanje ne postane navika, jer ćemo time svoje dijete vrlo brzo naučiti da nas ne shvata ozbiljno.

Ono što je pored dosljednosti još bitno jeste **roditeljska usaglašenost**. Ako u porodici roditelji preferiraju različite odgojne postupke, dijete se uvijek prikloni onom roditelju koji je na njegovoj strani. Na taj način roditelji jedno drugom narušavaju autoritet, pa osim sukoba na relaciji roditelji- dijete i nepoželjnih odgojnih ishoda, dolazi do sukoba u partnerskim odnosima. Ako i postoji neslaganje oko nekog odgojnog postupka, potrebno je da roditelji to ne iznose pred djetetom.

Preporuka roditeljima

Obzirom da su roditelji glavne „figure“ u djetetovom životu, njegov uzor, neko s kim se dijete identificira, jako je važno kakav model će da mu budu. Previše popustljivi roditelji djetetu šalju poruku da su nedosljedni, da ne posjeduju autoritet i ne znaju se izboriti za sebe. Podređujući svoje potrebe djetetu može se dogoditi da ga nauče neke stvari koje nisu željeli, npr. da je uredu podređivati se drugima i ne zauzeti se za sebe. Roditelji koji djetetu ne postavljaju granice, ne uče ga samostalnosti, odgovornosti i istrajnosti, smanjuju mogućnosti razvoja djetetove ličnosti. Ono što bi mogli učiniti umjesto toga jeste ohrabriti dijete za više samostalnosti jer na taj način grade njegov osjećaj samopouzdanja i vlastite vrijednosti, koji su dobar temelj za razvoj zdrave ličnosti i potpuni razvoj djetetovih potencijala.